

Voorwoord

Het boek dat voor u ligt, is bedoeld ter uitvoering in groep 8 van het basisonderwijs.

Handvaardigheid is niet alleen een gezellige les, waarmee de taal- en rekenactiviteiten onderbroken worden. Handvaardigheidslessen zijn bij uitstek geschikt om kinderen technieken en beeldaspecten bij te brengen.

Durf een stapje verder te gaan, laat de kinderen in aanraking komen met materialen die niet alledaags zijn. Laat ze ervaren en leren tegelijk!

Dit boek bevat een programma voor een heel schooljaar. De lessen zijn verdeeld in lestijden, maar u kunt dit natuurlijk aanpassen naar eigen inzicht. Iedere groep is anders. Kijk goed naar het tempo van de groep en speel hier op in. Stel eisen, maar geef de kinderen ook de tijd om een werkje naar tevredenheid af te ronden. Zelfs al kost dat soms een extra les!

U zult merken dat sommige lessen vrij eenvoudig zijn en vooral gebaseerd zijn op reproduceren. Andere lessen vergen juist veel eigen fantasie, oplossingsgericht denken en creativiteit. Dit is een bewuste keuze. In mijn ervaring werkt juist de afwisseling van deze twee voor zowel de leerlingen als de leerkracht erg goed.

Op de volgende vier pagina's vindt u de opbouw in leerlijnen over de groepen 3 t/m 8. In de kolommen staan cijfers, deze cijfers staan voor de bijbehorende les uit dat leerjaar. U kunt zo eenvoudig zien wanneer welke techniek, welk materiaal en welk beeldaspect (weer) aan bod komt.

De getekende beschrijving van iedere les kunt u ook als stappenplan voor de kinderen gebruiken. Kopieer het op A3-papier en hang het op in de klas. Op deze manier worden de kinderen visueel ondersteund als ze even de volgende stap niet meer weten. Zo heeft u zelf meer ruimte om de kinderen te ondersteunen.

Tot slot wil ik Eelke Schuurbijs enorm bedanken voor het maken van de illustraties!

Heel erg veel knutselplezier en maak vooral 'Tijd voor Handvaardigheid'!

augustus 2013

Lydia Schuurbijs

Leerlijn technieken / materialen

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Klei	13	27-29	28-29	5-6	25-26	35-36
Brooddeeg	33-34	8-9	22-24	16-17	19-20	3-4
Boetseren - plat of halfruimtelijk werken - 3D werken - holle vormen maken - uit één stuk werken - losse delen samenvoegen - (textuur) inkrassen - mallen gebruiken - mensfiguur maken - dierfiguur maken	13, 33-34 13 33-34 33-34	8-9 27-29 8-9,27-29 8-9	22-24 28-29 22-24,28-29 28-29	16-17 5-6 5-6 5-6,16-17 5-6,16-17 16-17	19-20 25-26 25-26 19-20 25-26 25-26	3-4 35-36 35-36 3-4 3-4,35-36
Draad/Touw - vingerhaken - pompoms - kwastpoppen - borduren - rijgen - naaien - plakken - knopen - lussen maken	30-32 37-38 15-16	37-38 10-12 23-25 6-7, 21 10-12,37-38	30-31 13-14,32-33 5-6,13-14, 30-31,32-33,34 5-6	30-31 32-33 37-38 13,32-33 37-38 21	31-32 8-9, 21-24, 27-28,34-36 31-32	5-7 32-34 14
Vilt/Stof - stof-maché - knippen - applicatie - patroon spelden - tekenen	15-16 1-2, 30-32 8	6-7 23-25 23-25 15	25-27	14-15 10-11 10-11 10-11	21-24 8-9,21-24, 34-36,37-38 5-6 34-36	21-22 32-34
Stof/Papier/Karton - weven - vlechten - tamponneren/sjabloneren - afdrukken van verf - gebruik van mallen	29 12, 28	30-31 36 6-7,27-29 1 2-3,13,20, 23-25	20-21 35 1 2-4,7,11	20 28-29	5-6 29-30 11	12,19-20,32-34

Papier/ Karton /Hout - toepassen van plakranden - spatten - ecoline blazen - krullen - halfruimtelijk - 3D (ook karton) - scheuren - papier-maché - vliegerpapier - sitspapier - crêpepapier - zijdevloei papier - vouwen - kreuken - inpakken - snijden - gelijke stroken knippen - omklaptechniek - diepte creëren plat vlak	 36 11,17-18, 23-24,26-27 29,35 3,7 4 9-10,20-22 23-24,28 4,19 3, 35 23-24,26-27 29	 2-3 32 2-3,10-12 14,22 4-5 16-19 4-5 10-12 2-3 2-3,8-9, 10-12, 32 23-25,27-29	 35 8-10,11, 37-38 2-4, 15-17 7, 11,37-38 8-10 7, 36	 1-2,12,35-36 3-4,14-15, 18-19 7-9 28-29 35-36 3-4 34 22-24,25-27	 11 1-2,12-15 11 3-4 33 1-2 21-24,27-28 7 10	 15-18,19- 20,37-38 8,13,15- 18,19- 20,23,37-38 1-2 24-27 8,37-38 13 24-27,28-31 37-38 23
Constructies/Verbanden - scharnierconstructies - halfsteensverband - bewegende delen	 14		 12			 15-18 12
Gips - gieten - verband			 18-19	 22-24	 16-18	 9-11
Hout					 12-15	 28-31
IJzerdraad/Chenilledraad	 5-6		 22-24		 8-9	 3-4
Overig - basis maken voor papier-maché - speksteen - linoleum - natuurlijk materiaal - pitriet - eieren uitblazen - playmaïs - mozaïek - pasta - ecoline (afstoottechniek) - gekleurd zand - poedersuikerlijm - rietjes - piepschuim	 25 8	 16-19 26 33-34 15 35	 2-4 12 34	 7-9 13 14-15 21 25-27 14-15	 27-28 29-30	

Leerlijn beeldaspecten

	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7	Groep 8
Vorm - geometrische vormen - organische vormen - gezicht - lichaam - symmetrie - letters - omtrek/contour - samenvoegen - herhalen - groot/klein - hoekig - eivorm - stippen - rond/hoekig - rond - vereenvoudigd - vormverandering - spiegelbeeld - spiraal - binnen- en buitenvorm - hartvorm - silhouet - functionele vormen - dierenlijf - verhouding - abstract	7, 13, 19,25,30- 32,33-34 4,5-6 11 1-2 9-10 9-10 12 1-2, 12,13,14 3 5-6 17-18, 19 20-22 20-22 35 7	10-12, 33-34,36 10-12,13,32 2-3, 20,32 21,35 22 10-12,36 13,27-29 8-9,13,15, 20, 21,23-25 14	12,20-21,34 5-6,37-38 28-29/30-31 13-14,32-33 35,36,37-38 8-10 1 5-6 8-10,11 22-24	13,20,25- 27,34 5-6,28-29 12,16-17 25-27 12 18-19 21 25-27,32-33 14-15 1-2,10- 11,12,35-36 18-19 14-15 12 5-6 3-4,7-9 12	21-24,33 7 8-9 7 10, 37-38 31-32 1-2,27- 28,37-38 29-30 3-4,5-6,7,11 10 25-26	13,15-18,19- 20,23 8 3-4,12,21- 22,35-36 3-4 13 14,19-20 1-2 24-27 5-7 23 15-18 15-18 9-11
Ruimte - plaatsing o.h. vlak/i.d. ruimte - horizon - centreren - overlap - plattegrond	13	26 4-5,15,21	37-38 1,36 35	12 35-36	5-6	37-38 15-18
Kleur - huidskleur - herfstkleuren - gevoelswaarden - realistisch - expressionistisch	1-2, 9-10 5,6 7,15-16,17- 18, 20-22, 23-24,28 11,25,33-34 25,33-34	6-7,8-9 10-12,22 16-19,26,27- 29 16-19,26	28-29 5-6,7 18-19,32-33 2-4	5-6 18-19,22-24 7-9	5-6 16-18,19-20 25-26	24-27,37-38

Kleur (vervolg) - zacht/fel - primair - pastel - karakterversterkend - mengen - opvallend - nuances - secundair - contrasten - combinaties - negatief - koud/warm - kerst	8 19 20-22 36 3	14 33-34,36 14,22,35 13 4-5 4-5,27-29 33-34,36	18-19 34 18-19 2-4 15-17	21 34 21 7-9,10-11 5-6,21 34 1-2 20,30-31	19-20 19-20 7 8-9 27-28 10 34-36 7	12 8 9-11 12 12 5-7,19-20,32-34 1-2 3-4 14
Licht	23-24,28	22	7,11,37-38	12,14-15,28-29	11	8,13,14,37-38
Textuur - stoffen - bobbels - geboetseerd - nabootsen - ingekrast - zacht - glad - ribbels - korrelig/ruw - reliëf - kreukels - draad	15-16 33-34 30-32	23-25,30-31 6-7 16-19 8-9 27-29,33-34 33-34 20,35	 2-4,7 30-31 22-24,28-29 12 18-19	 16-17 5-6 3-4,22-24	34-36,37-38 25-26 12-15,19-20,27-28 12-15,16-18 1-2	21-22,32-34 3-4,35-36 24-27,28-31 9-11,28-31 24-27 14
Compositie - patroon - verdelen - zelf bedenken - functionele plaatsing - naar een voorbeeld - spiegelbeeld - afsnijding	12, 15-16 19 23-24,35 14 26-27	 6-7,21 16-19 33-34	 8-10,25-27,34,36	21,25-27,37-38 18-19,25-27,37-38 5-6	3-4 3-4,10,16-18,29-30 7	32-34 28-31 15-18,21-22,35-36 15-18,24-27
Lijn - lijnenspel - strepen - doorgetrokken - rond/hoekig - golvend - horizontaal/verticaal - schuin - rafelig	19,29,36 20-22 37-38 36	15,22 1,37-38 37-38 6-7 30-31	1,20-21 13-14,32-33 25-27,37-38	13,14-15 21 12,32-33 20 20,37-38 35-36,37-38	3-4 5-6,7,10,31-32 33 33	5-7,13,14,23 9-11 23 1-2
Vlakkvulling	4,5-6,8,12,17-18,35	1, 4-5,32,33-34	7,15-17,32-33	1-2	1-2,21-24,31-32,37-38	1-2,19-20,21-22

Inhoud groep 8:

- Les 1)** **Een collage maken van gescheurd papier (zwart-wit)**
- *starten met de collage*
- Les 2)** - *de collage afmaken*
- Les 3)** **Werken met brooddeeg**
- *iets maken naar keuze*
- Les 4)** - *het geheel schilderen*
- Les 5)** **Spinnenwebben naaien en spinnen maken van breikatoen**
- *starten met het naaien van het web*
- Les 6)** - *het web afnaaien*
- Les 7)** - *de spin maken en in het web vastmaken*
- Les 8)** **Lampionnen maken**
- Les 9)** **Gipsmaskers maken en schilderen**
- *een masker maken in tweetallen*
- Les 10)** - *het andere masker maken*
- Les 11)** - *de maskers schilderen*
- Les 12)** **Sinterklaas**
- Les 13)** **Sneeuwsterren maken van vouwblaadjes**
- Les 14)** **Kerstmis**
- Les 15)** **Een huis maken van karton**
- *een plattegrond tekenen en starten aan de buitenste muren*
- Les 16)** - *buitenmuren afmaken en starten aan de binnenmuren*
- Les 17)** - *binnenmuren afmaken en starten aan het dak*
- Les 18)** - *dak afmaken, huis vastzetten op de ondergrond en tuin aanleggen*
- Les 19)** **Een hoed maken van karton**
- *starten met de hoeden*
- Les 20)** - *de hoeden afmaken en verder versieren*

Les 21) Dansende mensen

Les 22) - *dansende mensen afmaken*

Les 23) Kubussen

Les 24) Vazen maken van papier-maché

Les 25) - *driedimensionaal werken met papier-maché*

Les 26) - *vazen schilderen*

Les 27) - *vazen inpakken*

Les 28) Vaderdag: zagen

Les 29) - *zaagwerk afmaken*

Les 30) - *zaagwerk schilderen*

Les 31) - *zaagwerk verder versieren en inpakken*

Les 32) Vogels maken

Les 33) – *vogels verder naaien*

Les 34) – *vogels afmaken en versieren*

Les 35) Kleien

Les 36) – *kleiwerk schilderen*

Les 37) Kijkdoos vakantie

Les 38) – *kijkdoos afmaken*